

РОЛЬ ВИХОВАТЕЛЯ У ФОРМУВАННІ ОСОБИСТОСТІ ЛІЦЕЇСТА

У статті розкрито виховну систему Херсонського фізико-технічного ліцею, що забезпечує формування молоді особистості.

Виховна робота Херсонського фізико-технічного ліцею (ФТЛ) спрямована на реалізацію Загальної Декларації прав людини, Декларації прав дитини та Конвенції прав дитини, законів України «Про освіту», «Про загальну середню освіту», державних національних програм «Освіта України XXI століття», «Діти України», Концепції виховання дітей та молоді у Національній системі освіти, програм діяльності уряду, нормативно-правових документів, які регламентують діяльність та розвиток освіти, постанов і рішень органів місцевого самоврядування, розпоряджень та наказів управління освіти виконавчого комітету Херсонської міської ради.

Діяльність колективу націлена на виконання завдань щодо формування громадянина – патріота України; виховання якостей свідомої особистості з громадянською позицією, готовою до вибору свого місця в житті; створення умов для самореалізації особистості відповідно до її здібностей, інтересів на ґрунті національної культури і традицій; виховання громадянина з демократичним світоглядом і культурою, який свідомо виконує моральні і юридичні закони суспільства, не порушує прав і свобод людини, готового для подальшої освіти і трудової діяльності; виховання в учнів свідомого ставлення до свого здоров'я, формування належних гігієнічних навичок і засад здорового способу життя.

Концептуальною ідеєю роботи ФТЛ є різнобічний розвиток особистості, формування загальнолюдських, національних, духовних цінностей у підростаючого покоління в умовах особистісно зорієнтованої виховної системи, розвиток творчих здібностей та інтересів учнів у виховній діяльності через покращення якості навчально-виховного процесу, упровадження педагогічних інновацій у практику.

Мета виховної роботи ліцею – прищеплення учням соціально значущих позитивних звичок засобами формування різнопланової позаурочної культурної діяльності учнів, атмосфери постійного позитивного прикладу і практики уникнення негативних навичок у житті колективу ліцею.

Основні принципи побудови виховної системи ліцею:

– підтримувати психічне та фізичне здоров'я учнів, що, на нашу думку, є найважливішим у навчально-виховному процесі

* © Вавілова Ю. В.

НА ДОПОМОГУ ПЕДАГОГУ

взагалі;

- підтримувати процес навчання під час організації виховної роботи, тому що основа виховання це формування вміння вчитися (працювати) на підставі високої внутрішньої духовності особистості;

- духовна насиченість ліцейської життєдіяльності старшокласників. Якість знань, цінність ідей, думок і діяльності людини, що виникають на базі знань, зумовлюється не тільки істинністю знань, але їх духовною насиченістю (розвиток особистості неможливе без виховання емоцій та естетичної свідомості);

- педагогіка співпраці, толерантності, підтримки, які спрямовані на самовиховання індивідуальності;

- індивідуальний розвиток самих педагогів.

Пріоритетний напрям: сприяти гармонійному розвитку особистості шляхом формування різнопланової позаурочної культурної діяльності ліцеїстів з акцентом на формування здорового способу життя.

Особливу увагу треба звернути на модель педагогічної взаємодії, зорієнтованої на забезпеченні для учнів «особистого опікуна, консультанта, методиста, наставника» [3] (вихователя), тьютора, який відповідає за класний колектив та учителів, які працюють з класом. Від умінь тьютора встановлювати взаємини й реалізовувати вплив на тих, хто вчиться залежить багато, а головне – результат навчання та його якість [2].

Завдання системи – забезпечити перехід до індивідуально орієнтованої системи навчання – індивідуальної освітньої траєкторії (профорієнтація, об'єднання за інтересами, напрямком саморозвитку, форми позаурочної активності). Вирішити завдання можливо за: створення умов, за яких учень розпізнаватиме, діагностуватиме та прогнозуватиме свої особисті проблеми; обумовлювання входження дитини в суб'єктивну позицію, що надасть змогу усвідомлено вчитися; надання досвіду щодо аналізу й корегування своїх «хочу» й «можу» в контексті проблемної ситуації; учити домовлятися з іншими людьми (рис. 1).

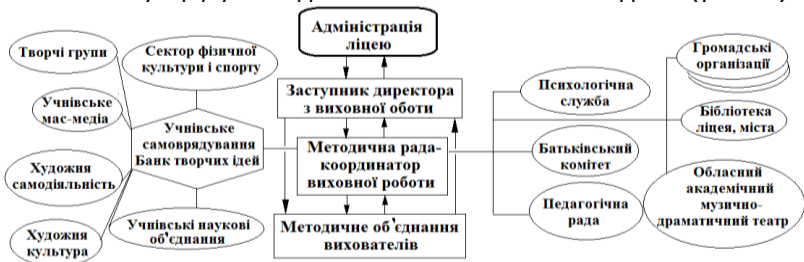


Рис. 1. Схема організаційної структури управління виховним процесом ФТЛ

НА ДОПОМОГУ ПЕДАГОГУ

Отже, для того щоб досягти вищезазначеного педагогічно-му колективу ліцею було запропоновано зосередити зусилля на якісному викладанні основних предметів за профілем закладу разом із запровадженням комплексу виховних заходів:

1. Взаємозв'язок: учитель – учень – вихователь:

– учителі-предметники, які під час навчальних пар не повинні займатися суто вихованням, а поза уроками можуть активно здійснювати виховання своїх підопічних;

– вихователі класних колективів, які поєднують функції шкільних класних керівників та кураторів (як, наприклад, у ВНЗ) та забезпечують якісний і постійний педагогічно-виховний супровід учнів (зокрема й безпосередньо під час навчального процесу);

– вихователі як активні учасники навчального процесу, які постійно займаються «технічною» роботою забезпечення якісного навчання із предметів;

– адміністрація ліцею в ролі не «наглядачів і контролерів», а безпосередніх учасників виховного процесу.

2. Виховний простір: планування та реалізація.

– Перша вимога – позбавлення вчителів і особливо вихователів класів від зайвих «рекомендованих зверху» виховних заходів (гуртків юних правоохоронців, пожежних, клубів молоді сім'ї, а також конкурсів класних колективів або класних керівників тощо), участь у яких дуже обмежує можливість краще працювати, як і зайві перевірки та відкриті уроки [1].

– Необхідно забезпечення прозорості системи виховної роботи від планування, яке органічно поєднане з навчальним планом, до контролю й аналізу, які здійснюються адміністрацією разом із педагогічним колективом і учнівською громадою.

– Обов'язкове створення справедливої, жорсткої системи контролю за порушенням дисципліни: не може будь-яке порушення Статуту ліцею зостатися без відповідної реакції (фіксації) з боку як адміністрації, вихователя, учителя, так і учнівського колективу.

– Розвиток та виховання учнівського самоврядування як потужний важіль виховної роботи.

– Органічне поєднання профорієнтаційної роботи з виховним процесом, де головним організатором є вихователь класу. Ця робота має постійне поглиблення від 9 до 11-го класу, у якому стає однією із пріоритетних.

3. Результативність виховного впливу.

За роки роботи педагогічним колективом було створено позитивний імідж ліцею в громаді в таких позиціях: кожен випускник ліцею має чітке уявлення щодо своїх здібностей та можливостей: у випускному класі готує себе до конкретного ВНЗ; за три роки навчання переважна більшість учнів ліцею до подальшої освіти ставляться як до головної життєвої цінності; за

НА ДОПОМОГУ ПЕДАГОГУ

моніторингом останніх років у провідних ВНЗ України (КПІ, ХНТУ, ХДУ, ОДУ, ХАІ) для випускників нашого закладу є характерним: висока дисциплінованість; обов'язковість; точність і акуратність; вихованість у стосунках; аналіз дисциплінованості учнів постійно підтверджує те, що в перший рік навчання (9-й клас) вони мають зауважень набагато більше, чим у наступні роки (10, 11-і класи) і цей показник поступово знижується від вересня до травня.

Вихователь до роботи з дітьми (процес виховання) ставить ся як до основного завдання своєї діяльності, а вчитель має основну роботу – викладання свого предмета, а керівництво класом – за сумісництвом (тобто не на першому плані). У назві бачимо: класний керівник. Керувати дітьми чи все ж їх виховувати? А може все-таки виховувати й керувати одночасно (але первісне – виховувати)?

Інститут вихователів дає змогу вирішити застарілу проблему, коли в класі 1-2 учні заважають (не дають змоги) під час уроку іншим ефективно засвоїти навчальний матеріал, бо вчитель видаляти порушників не має змоги. У нашому випадку навпаки: учитель видалить таких учнів у розпорядження вихователя, а останній (не на «швидку руку») розбереться, якщо потрібно, зв'яжеться з батьками, проведе відповідні заходи не тільки й не стільки дисциплінарного характеру, скільки роз'яснювального й послідовно-примусового щодо відпрацювання незасвоєної теми занять (мається на увазі система відпрацювань незасвоєних тем) тощо. Наприклад, у нашому навчальному закладі двічі на тиждень під керівництвом одного з вихователів проводяться заняття самостійного опрацювання згаяного тими, хто був видалений, або пропустив заняття через неповажні причини: учні отримують індивідуальні завдання вчителя.

Вихователь за своїми обов'язками постійно допомагає вчителям-предметникам технічно: видає завдання, збирає деякі письмові роботи, доводить до відома вчителя причини відсутності чи пропусків занять тощо. Так досягається значне розвантаження вчителя від організаційних турбот на користь індивідуально-навчальної розвивальної роботи з учнями.

Вихователь має набагато більше часу (робочого, за який отримує зарплатню) для вивчення індивідуальних властивостей учнів, проведення аналізу психолого-педагогічної характеристики класу або окремого випадку, а головне – для живого спілкування із класним колективом. Класний керівник, як правило, завжди обмежений часом і практично не може глибоко вникнути у справу дитини.

Специфіка академічного ліцею полягає у спрямуванні учня на вступ до ВНЗ від початку до кінця, тобто починаючи з оформлення заяви, і вихователь замінює в цьому разі для учня батьків. Адже організаційні й консультативні питання

НА ДОПОМОГУ ПЕДАГОГУ

профорієнтації є дуже важливою та відповідальною часткою роботи вихователя.

Вихователь забезпечує постійний контроль учня в навчальному закладі, тобто дитина не самотня, коли з будь-яких обставин у навчальний час залишає класну аудиторію, бо негайно на поміч приходять відповідальні за неї люди.

У вихователя можна отримати повну психолого-аналітичну інформацію про учня. Крім традиційних: класного журналу, зошита класного керівника та особової справи учня вихователь постійно вносить дані до електронної бази закладу, а батьки отримують можливість через мережу Інтернет увійти в електронний журнал і одержати повну інформацію про свою дитину: успішність (наприклад, про виконання останньої контрольної роботи); дисциплінованість, рейтинг серед однокласників чи по ліцею тощо. Регулярно таку ж інформацію батьки отримують від вихователя і в друкованому вигляді.

Щодо вимог вихователя, то він має бути: високоосвіченою, ерудованою, високиморальною й висококультурною людиною, неформальним лідером та авторитетом класному колективу; активістом у справах класу; уміти визначати форми й методи формування наукового світогляду учнів, урахувавши їхні вікові особливості, життєвий досвід, інтереси й захоплення, середовище проживання тощо; не допускати виникнення конфліктів, образ чи приниження гідності й почуттів учнів; мати педагогічний такт, творчий підхід до виховання; забезпечувати контроль щодо додержання учнями моральних та етичних норм, внутрішнього розпорядку навчального закладу; постійно підвищувати педагогічну майстерність і кваліфікацію; шляхом самоосвіти, самовдосконалення засвоювати нові науково-методичні знання; оволодівати методами, засобами, підходами щодо вивчення виховних проблем і їх вирішення, зокрема у вихованні культури поведінки учнів; прищеплювати учням стійкі знання про розуміння змісту виховання культури поведінки.

Отже, справжня сутність виховної роботи полягає не в розмовах педагога з дитиною, а в організації життя дитини, тому правильно обрана система виховної роботи, її організація, професіонал, який буде здійснювати цей процес у навчальному закладі, завжди будуть запорукою якісного виховання особистості, майбутнього фахівця.

Література:

1. Белий В. І. Від порівнянь до дій – лицей у новітній Україні // [Електронний ресурс.]. – Режим доступу до: http://www.experts.in.ua/baza/analitic/index.php?ELEMENT_ID=85489
2. Белый В. И. Мотивация работы учителя сквозь призму здравого смысла: взгляд практика с глубинки // [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.experts.in.ua/baza/analitic/index.php?ELEMENT_ID=31225.

НА ДОПОМОГУ ПЕДАГОГУ

3. Громовий В. Індивідуальний педагогічний супровід учнів // [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://osvita.ua/school/upbring/1240/?list=0/>
4. Деражне Ю. Л. Тьютор в открытом обучении: учеб.-метод. пособие / Деражне Ю. Л. – М.: Изд-во Департамента федеральной государственной службы занятости населения Московской области, 1998. – 58 – С. 7.

Ганіч Н. І.*

СУЧАСНІ ПІДХОДИ ДО ВИКЛАДАННЯ ГУМАНІТАРНИХ ДИСЦИПЛІН У ПРОФІЛЬНИХ КЛАСАХ

Стаття присвячена особливостям викладання мов та літератур старшокласникам, які навчаються за різними профілями.

Старша школа функціонує як профільна. Це створило умови для врахування індивідуальних особливостей, інтересів і потреб учнів, для формування в школярів орієнтації на той чи інший вид майбутньої професійної діяльності. Профільна школа найповніше реалізує принцип особистісно орієнтованого навчання, що значно розширює можливості учня у виборі власної освітньої траєкторії. Актуальне питання сучасності: як за короткий проміжок часу виховати конкурентоспроможну особистість, яка володіє необхідними знаннями, уміннями й навичками, готова рухатися далі у своєму професійному розвитку? Можливо, реалізувати дану мету через формування потрібних компетенцій і допомагає саме профільна освіта.

У процесі розбудови української держави надзвичайно зростає значення вивчення в школі гуманітарних дисциплін, серед яких література посідає особливе місце, оскільки сприяє формуванню загальної культури, моралі та світогляду молоді. Художня література має відіграти особливу роль у формуванні творчо розвиненої, активної особистості. Разом із письменником ідучи за героєм, учні пізнають світ в естетичній і світоглядній єдності. Перед учителем літератури в сучасній школі встають складні педагогічні завдання, які в значній мірі визначаються особливостями загальнокультурної ситуації в суспільстві: потреба повернути багато втрачених духовних цінностей і в той же час негативним відношенням до стереотипів у педагогіці щодо оцінки художніх творів. Пошук нових підходів до викладання, різні форми проведення занять, побудова найбільш ефективних структур уроку в сучасній теорії й методиці приводять до системи вибору таких видів діяльності, які вчать школярів реалізовувати власний творчий потенціал по відношенню до шкільного курсу.

Профільна гуманітарна школа повинна давати літературну

* © Ганіч Н. І.